

Prof. Petr Charvát: Edukace jako cesta ke zkvalitňování péče o kulturní dědictví. Závěry konference

Osou a pilířem celé konference, konané v Telči ve dnech 24.–26. září 2015, se stal průběh, výsledky a doprovodné teoretické i praktické závěry projektu programu NAKI s pracovním názvem Památky nás baví. Tento čtyřletý projekt, prováděný v letech 2012–2015 nákladem 20 milionů Kč, spočíval především na bedrech pracovníků územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu v Telči; spolupodílela se na něm rovněž dvě pracoviště univerzitní, a to pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Masarykovy univerzity v Brně.

Účastníci vyslechli především referáty vztahující se k projektu samému – k jeho genezi (Kateřina Charvátová), dnešnímu stavu (Martina Indrová) a teoretickým základům (Hana Havlůjová). Celý projekt, který přispěl velmi výrazně k rozvoji metodiky zhodnocování kulturního dědictví ČR, si nepochybně získal velké zásluhy.

To se ovšem podařilo vyjádřit zejména díky účastníkům ze zahraničí, kteří přispěli již ve formativní fázi k rozvrhu a ustrojení projektu. Mimořádně významný příspěvek v tomto směru zaslal pořadatelům konference Tim Copeland, který ve smělé vizi nastínil význam a úlohu vzdělávání v oblasti kulturního dědictví v oblastech vytváření nových občanských postojů, upevňování demokracie a čelení globálním výzvám 21. století. Další příspěvky zahraničních účastníků osvětlily především podmínky, díky nimž se v Evropě rozvíjelo společenské využití kulturního dědictví.

Rozdíly oproti ČR spočívají především v měřítcích; v geografickém rámci naší země sotva dosáhneme milionů návštěvníků ročně a finančních výnosů dosahujících sum vyjadřovaných sedmiřádovými čísly. Nespornou výhodou je pro západní Evropu především tradice a stabilita. Většina významných organizací zabývajících se odborným ošetřením a společenským využitím památek tam vznikla již velmi dávno (Society for the Protection of Ancient Buildings roku 1877, sbírka sádrových odlitků uměleckých děl středověké Francie – dnes v Cité de l'Architecture et du Patrimoine – roku 1882, National Trust roku 1884). Zvláštní význam třeba připsat i stabilitě, zejména právní; ať již šlo o občanské společnosti britské, nebo většinou státní instituce francouzské, obvykle přetrvávají dlouhodobě. Třetí faktor, inspirující naše současné úsilí, představují specifické rysy sociální situace západní Evropy. Ochrana a společenské využití památek tam vždy byly „in“, podle nepsané, ale dodržované zásady „prostě se to dělá“; toto si uvědomujeme především v souvislosti s velmi rozvinutou prací s dobrovolníky, charakterizující poměry Spojeného království. Tak dospívají ve společenském využití památkového fondu západní kolegové až ke stupni zřetelně viditelném třeba na projektu Historic Royal Palaces.

Na konferenci zazněl i referát o problematice památek v kulturním výboru Evropského parlamentu. Evropský parlament si význam a strukturu společenského využití památek velmi dobře uvědomuje, jakkoli se převážně věnuje finančnímu zabezpečení příslušných aktivit.

Celá řada konferenčních příspěvků se soustředila na jednotlivé dílčí projekty souhrnného programu Památky nás baví. Z úctyhodné řady kvalitních příspěvků jmenujme především

aktivity probíhající na hradě a zámku Bečov, dále v Hradci nad Moravicí, přímo v Telči a v jejím širším okolí (neobyčejně podnětný projekt Žáci provádějí žáky), dále v zámeckých zahradách v Kroměříži, v oblasti industriálního dědictví Ostravy, na řadě církevních památek středočeských či ve Zlaté Koruně. V obdobném duchu se však nesla i činnost ve skanzenu Veselý Kopec u Hlinska nebo projekt technologické laboratoře NPÚ (Ne)tušené souvislosti.

Do obrazu projektu Památky nás baví náleží ovšem také upozornění na možné překážky a negativa v oblasti výchovy k úctě ke kulturnímu dědictví. Účastníci konference zmínili třeba nekázeň až nevěli návštěvnického publika, která může vést k poškození kulturních statků. Na výkyvy v zájmu dobrovolníků o práci na zvelebování zubem času napadených památek upozornil jeden z přispěvatelů. Možná nebezpečí se skrývají i ve sféře legislativní; bylo upozorněno na skutečnost, že řada ochranných opatření, zejména v oblasti krajiny tvorby, je v západních zemích obsažena již ve stavebních zákonech, kdežto u nás tento pohled chybí. Konečně nelze vynechat ani upřednostňování sebezáchovné tendence, která se může vyskytnout rovněž ve sféře organizací zabývajících se profesionálně kulturní činností, ochranou a společenským využitím památek.

Konference však jednoznačně vyústila v závěr, že možnost dosáhnout kvalitních výsledků ve výchově veřejnosti k úctě ke kulturnímu dědictví spočívá především na čtyřech faktorech:

1. lidé – vzdělání, motivovaní, schopní a tvůrčí pracovníci v této oblasti;
2. věda – výchova veřejnosti k úctě ke kulturnímu dědictví se neobejde bez zapojení posledních výsledků příslušných vědních disciplín;
3. podpůrný aparát – naši práci velmi usnadňují kvalifikované a motivované „pomocné síly“, zvládající především sféru elektronické tvorby a komunikace;
4. ze všeho nejdůležitější je však faktor čtvrtý – poučené, pozorné a zvědavé publikum; právě jemu jsme zavázáni poskytovat ty nejkvalitnější služby a nasadit všechny síly pro to, aby se takovým stalo.

Zvolejme tedy s Timem Copelandem: Let us do it! – Tak to udělejme!